

KOROŠKO GOSPODARSTVO - OCENE IN NAPOVEDI 2013 – 2014

Analitiki pravijo, da bo naša država v letu 2014 na veliki prelomnici, a nekaj razlogov za optimizem vendarle je, Slovenija je po vlaganju v raziskave in razvoj med članicami EU uvrščena zelo visoko, pa tudi rast izvoza v zadnjih mesecih leta 2013 je bistveno višja kot v evro območju. Razpoložljivi podatki kažejo, da je bilo v Sloveniji v lanskem letu prisotno kar 2,6% krčenje gospodarske aktivnosti. Z izjemo izvoza je večina kazalnikov negativna, še najbolj zaskrbljujoč je trend upadanja investicijske potrošnje.

REZULTATI POSLOVANJA

Podobna je situacija na Koroškem, a vendarle nekoliko boljša. Po oddanih zaključnih računih za leto 2013 bomo natančno vedeli, kakšno je bilo za gospodarstvo leto 2013, a glede na to, da je v naši anketi sodelovalo 34 podjetij, ki imajo »težo«, saj so v letu 2012:

- ustvarila 56% regijskih prihodkov,
- realizirala 68% izvoza regije in
- dosegla 48% čistega poslovnega izida,

je že danes jasno, da bo **lanskoletno poslovanje koroškega gospodarstva pozitivno**. Pričakovano bo neto rezultat za 9% slabši kot leto poprej, regija bo ob nekoliko povečani prodaji doma in hkrati nižani realizaciji na tujih trgih, beležila za odstotek nižje skupne prihodke.

Napovedi za 2014 kažejo, da lahko na pozitivno poslovanje računamo tudi letos. Če izhajamo iz predloženih planov analiziranih podjetij, bodo skupni prihodki gospodarstva ostali na ravni 2013, spremenila pa se bo struktura. Mednarodna menjava se bo povečala za 1,6%, na domačem trgu pa pričakujemo 1,3% padec.

Z manj zaposlenimi bo narasla produktivnost, čisti poslovni izid bi se lahko povečal celo za četrtnino, ugodne so tudi napovedi o rasti dodane vrednosti na zaposlenega. Seveda ne moremo spregledati dejstva, da ima izjemen vpliv za tako ugodne napovedi prvih pet podjetij iz lestvice najuspešnejših, ki planirajo, da bodo ustvarili 62% neto dobička med analiziranimi podjetji –

skupino sestavljajo Tab Mežica, Petrol Energetika, Metal Ravne, Monter Dravograd in Calex-M Mežica. To so dejansko stebri moči in gonilna sila razvoja. Gospodarska moč regije se je po padcu skupine Prevent spet skoncentrirala v mežiški dolini, zadnja leta se konstantno krepi, takšni so tudi obeti za leto 2014.

Zbir posredovanih podatkov pokaže naslednjo sliko koroškega gospodarstva:

PODATEK	Doseženo 2012	Ocena 2013	Plan 2014	Indeks 2014/2013
1. Skupni prihodki od prodaje	921.937.406	915.893.415	920.126.995	100,5
• prodaja domači trg	355.681.343	357.575.813	352.974.175	98,7
• prodaja tuji trg	566.256.063	558.317.602	567.152.820	101,6
2. Čisti poslovni izid	28.295.565	25.728.648	32.178.846	125,1
3. Dodana vrednost na zaposlenega	36.134	36.152	38.616	106,8
4. Strošek dela v dodani vrednosti v %	68	68	66	97,1
5. Število zaposlenih	5.542	5.490	5.385	98,1
6. Vrednost investicij	40.963.216	28.452.182	38.481.799	135,3

MEDNARODNA MENJAVA

Slovenija bo tudi letos v recesiji. A **koroško gospodarstvo** je zato, ker v povprečju 61% vseh prihodkov ustvari na tujih trgih, **odvisno predvsem od obetov na mednarodnih trgih**. Vsak tretji poslovni subjekt v regiji je izvoznik in izvozniki so v letu 2013 prodajali v 81 držav sveta. 58% celotnega izvoza so realizirali v petih državah – Nemčiji 25,3%, Avstriji 15,7%, Italiji 6,5%, Veliki Britaniji 5,6% in Franciji 4,9%. Pomembnost teh držav za našo regijo pa je iz leta v leto manjša, saj prihajajo novi kupci iz povsem drugih držav. Krepi se izvoz v Rusijo, Slovaško, Makedonijo, Kitajsko, Indijo in Mehiko. V lanskem letu je drastično upadel izvoz v Francijo (- 54%), za 22,2% je bilo manj izvoza v ZDA.

Mednarodna menjava Slovenije pokaže drugačno sliko. Slovenski izvoz je najbolj porasel prav v države EU, k temu je dosti prispeval učinek vstopa Hrvaške v EU, ki je po pomembnosti izrinila

iz četrtega mesta Francijo, na prvih treh mestih ostajajo Nemčija, Italija in Avstrija. Koroška podjetja so lani izvoz na Hrvaško zmanjšala za 4%.

V evro območju obeti najboljše kažejo Nemčiji, naši najpomembnejši zunanjetrgovinski partnerici, ki pričakuje 1,7% gospodarsko rast. Avstrijsko gospodarstvo naj bi poraslo za 1,6%, Francija le stežka izhaja iz krize. Po ocenah Evropske komisije je po 0,2% rasti v 2013, za leto 2014 pričakovati 0,9% gospodarsko rast. Konkurenčnost Italije se sicer povečuje, a opaznejših premikov v preteklem letu še ni bilo zaznati. Za 2014 predvidevajo porast v višini 0,7%. Z ukrepi monetarne politike je Velika Britanija v 2013 oživila svoje gospodarstvo, napovedi za 2014 pa so v primerjavi z drugimi evropskimi državami ugodne, pričakujejo obetavno 2,2% gospodarsko rast.

Najhitreje rastoče države v evropskem prostoru so trenutno baltske države – Litva, Estonija in Latvija, ki bi naj v 2014 dosegle rast med 2,5 in 3,5%, a Korošci smo jim v preteklem letu prodali zgolj za 800.000€ blaga, kar ni omembe vredno.

Po napovedih svetovnih makroekonomistov, bodo o razvoju globalnega gospodarstva vedno bolj odločali v Pekingu in vse manj v Washingtonu, Berlinu, Bruslju ali Parizu. Šibkejša kot bo Evropa, večji bodo pritiski Kitajske, ki za leto 2014 napoveduje med vsemi analiziranimi državami največjo gospodarsko rast, 7,4%. Zelo smelega napovedi prihajajo iz Indije, 5,1% gospodarska rast v letu 2014, pa tudi napovedi Rusije, ki načrtuje 3% rast, bodo gotovo spodbuda za koroške izvoznike.

Iz vprašalnikov je evidentno, da se bo položaj koroškega gospodarstva na tujih trgih okrepil, poleg tega osvajajo naši izvozniki vedno nove tuje trge. V 2013 se je zelo intenziviral izvoz v Brazilijo, Belorusijo, Mehiko, Čile, Filipine in afriške države. Čeprav ocenjujemo, da bo ostala celotna realizacija regijskega gospodarstva na ravni 2013, se bodo na račun manjše prodaje doma vendarle za 1,6% povečali prihodki iz naslova prodaje na tujih trgih.

Dobro obvladovanje tujih trgov je nedvomno ena izmed konkurenčnih prednosti koroškega gospodarstva. Največji izvozniki zadnjih pet let so podjetja, ki so v letu 2013 realizirala 74%

regijskega izvoza: Tab Mežica, Metal Ravne, Johnson Controls Slovenj Gradec, Grammer Slovenj Gradec in Cablex – M Mežica.

V spodnji tabeli je lepo razvidno, kako velik vpliv na blagovno menjavo regije ima propad družb iz sistema Prevent. Obseg izvoza v letu 2013 bo predvidoma dosežen zgolj v višini 85% doseženega izvoza v letu 2006. Delež koroškega izvoza v izvozu Slovenije se je po štirih letih izrazitega padanja, v letih 2011 in 2012, ustavil na 3,9%, vendar ocena za 2013 kaže na ponovni padec. Po predvidevanjih bo regija prispevala 3,5% k slovenskemu izvozu.

LETO	IZVOZ BLAGA			UVOZ BLAGA		
	VREDNOST 000 EUR	ST. RASTI (v %)	DELEŽ V % (SLO = 100%)	VREDNOST in 000 EUR	ST. RASTI (v %)	DELEŽ V % (SLO = 100%)
2004	815.869		6,4	491.214		3,5
2005	877.941	7,6	6,1	514.441	4,7	3,3
2006	878.970	0,1	5,2	559.854	8,8	3,1
2009	553.807		3,4	332.661		1,9
2010	683.260	23,4	3,7	438.025	31,7	2,2
2011	813.834	19,1	3,9	504.111	15,1	2,2
2012	827.264	1,7	3,9	456.443	-9,5	2,1
2012(I-IX)	620.287		3,9	343.933		2,1
2013(I-IX)	567.485	-8,5	3,5	328.966	-4,4	2,0

ZAPOSLENOST

Lani smo napovedali, da bodo delodajalci v letu 2013 zaposlovali zelo preudarno, da bodo sledili cilju izboljšati kadrovske strukture. Napovedi so se v celoti uresničile. Nihanja na trgu delovne sile so bila precejšnja, žal se je povprečno število brezposelnih v letu 2013 povečalo za 436 oseb. Na Koroškem je bilo lani povprečno 4.185 registriranih brezposelnih oseb oz. 11,6% več kot leta 2012.

V letu 2013 je bilo na koroških uradih za delo prijavljenih 2.885 prostih delovnih mest ali 34,8% manj kot v letu 2012. Ker od aprila 2013 dalje ni več obvezna prijava prostega delovnega mesta za vse delodajalce, predvidevamo, da je bilo prostih delovnih mest preko 3.000. Neskladje med ponudbo in povpraševanjem je še vedno veliko, a vendarle se je lani zaposlilo 2.394 oseb.

Stopnja registrirane brezposelnosti na Koroškem - 13,6% (podatki oktober 2013) za 0,6% presega republiško povprečje. Med štirimi koroškimi uradi za delo izstopa Radlje ob Dravi s 14,9% stopnjo registrirane brezposelnosti.

Zaskrbnjujoč je porast treh kategorij brezposelnih: žensk, mladih do 25 let in tistih, ki iščejo prvo zaposlitev. Deleži ostalih kategorij brezposelnih so se znižali oz. so ostali nespremenjeni.

Preglednica gibanja brezposelnosti v zadnjih enajstih letih pokaže, da je razlika med letom 2007, ko je bila regija na vrhuncu gospodarske moči in letom 2013 ogromna, število brezposelnih je večje kar za 1.542 oseb. Dejstvo je, da bomo samo z novimi programi in vlagatelji, ki bi omogočili večje število novih zaposlitev, število brezposelnih lahko opazno zmanjšali. Trenutna situacija tudi v stabilnih podjetjih, ki sodijo med najuspešnejša, ne dovoljuje večjega dodatnega zaposlovanja. Na trgu dela sicer vseskozi ostaja dovolj priložnosti za zaposlitev proizvodnih delavcev s specialističnimi znanji.

KOROŠKA REGIJA	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Povprečno število registrirano brezposelnih oseb	4.050	3.767	3.478	3.327	2.643	3.120	3.552	4.171	4.178	3.749	4.185
Rast (verižni indeks)	123,7	93	92,3	95,7	79,4	118	113,8	117,4	100,2	89,7	111,6
Povprečna stopnja Registrirane brezposelnosti (v %)	12,6	11,7	10,6	9,5	8,1	7,3	10,9	13,1	13,3	12,2	13,6 (okt. 2013)

Največji delodajalec ostaja Metal Ravne, kjer bo v letu 2014 povprečno zaposlenih 966 ljudi, sledi Johnson Controls Slovenj Gradec, ki napoveduje največji upad zaposlitev, predvidoma bo pri njih letos zaposlenih 623 ljudi, na tretje mesto pa se uvršča TAB Mežica, kjer bo največ dodatnih zaposlitev (14 ljudi). Podjetje sicer številčno raste iz leta v leto, od 2010 do letos je pri njih kar 100 zaposlenih več.

DODANA VREDNOST

Dodana vrednost je novo ustvarjena vrednost in izraža predvsem gospodarsko aktivnost družb. Predstavlja kosmati donos od poslovanja, zmanjšan za stroške blaga, materiala in storitev in drugih poslovnih odhodkov. Podjetja smo zaprosili za podatek o neto dodani vrednosti na

zaposlenega, ki je bila na nivoju celotnega regijskega gospodarstva v letu 2012 dosežena v višini 32.777€.

Analizirana podjetja so v 2012 dosegla 10% višjo DV na zaposlenega – 36.134€, pričakujemo, da bo enak tudi končni rezultat 2013. **Napovedi za 2014 so bolj optimistične, neto DV na zaposlenega se bo predvidoma povečala za 6,8%** in dosegla 38.616€ med analiziranimi podjetji.

Razpon med podjetji, ki so vrnila vprašalnik ostaja precejšen, a se je v primerjavi z letom 2012 nekoliko zmanjšal. Najnižja DV/zaposlenega v letu 2013 je dosežena v manjšem storitvenem podjetju in znaša okrog 16.000€, najvišjo vrednost, ki nekoliko presega 72.000€ pa dosegata dve podjetji, eno iz kovinsko predelovalne dejavnosti in drugo iz področja energetske oskrbe. Med 34 anketiranimi zgolj trije napovedujejo za leto 2014 nižjo dodano vrednost na zaposlenega.

Stroški dela imajo zaradi strukture dejavnosti regijskega gospodarstva največji vpliv na dodano vrednost. Že nekaj let je povprečni delež med 65% in 68% v strukturi DV. Evidentno je, da se delež v letu 2013 v primerjavi z 2012 ne bo spremenil, po napovedih za leto 2014 naj bi se delež znižal iz 68% na 66%. Ker ta kazalnik kaže obremenitev dodane vrednosti s plačno maso, glede na specifikko regijskega gospodarstva – pri nas prevladuje predelovalna industrija, kjer so povprečne plače vedno nižje od slovenskega povprečja - tudi v prihodnje ni računati na bistvene spremembe. Med anketiranimi podjetji je pri več kot eni petini struktura zelo ugodna, saj znaša delež stroškov dela v dodani vrednosti povprečno 40%.

INVESTICIJE

Investicijska vlaganja slovenskega gospodarstva konstantno padajo. Investicijska potrošnja se zadnja štiri leta močno znižuje, vendar pa projekti za energetske sanacije javnih stavb, ki se financirajo iz evropskih sredstev, na gibanja v sektorju vplivajo pozitivno. Velik del slovenskega gradbeništva je izčrpan, med koroškimi gradbinci je situacija nadvse zaskrbljujoča. V zadnjih petih letih se je število gradbenih družb povečalo za 25%, a so v 2012 skupaj ustvarile le 54% realizacije iz leta 2008. Glede na lanskoletni stečaj GP Radlje se bo položaj koroških gradbincev opazno poslabšal.

Investicijske naložbe koroških podjetij so bile leta 2013 kar 30% nižje kot leto poprej. Konstantno največje investicije realizira Metal Ravne, tako bo tudi v letu 2014. Če bi naša država jeklarski panogi omogočila kandidirati na javnih razpisih za evropska ali državna sredstva, bi bila vlaganja definitivno še večja. **Vsa investicijska vlaganja koroških podjetij bodo namenjena posodabljanju tehnološke opreme.** Če sodimo zgolj po podatkih, zapisanih v vrnjenih vprašalnikih, bo kar **80% investicijskih vlaganj izvedenih v mežiški dolini.** Poleg Metala, vlaganja po več mio evrov, napovedujejo Tab Mežica, Petrol Energetika in MPI Reciklaža.

Res škoda, da nam ni uspelo, da bi po vzoru pomurske regije, tudi Korošci dobili interventni zakon o razvojni podpori, saj bi le ta nedvomno spodbudil in omogočil večja vlaganja, hkrati pa povečal privlačnost regije za tuje naložbe.

In kaj prinaša leto 2014?

Za gospodarstvo bo to nedvomno težko leto. Po napovedih analitikov bo svetovno gospodarstvo v pričakovanju rasti. Kaj pa koroško gospodarstvo? Ocenjujemo, da je po zaslugi »paradnih konjev« spet v dovolj dobri kondiciji, da lahko upravičeno **pričakujemo stabilno in pozitivno poslovanje v letu 2014.** Predpogoj za takšno poslovanje seveda je, da država končno uvidi, da je nujno, da posluša glas gospodarstva, ukrepati je potrebno gospodarstvu v prid in ne v škodo. Potrebujemo urgentne ukrepe za rast gospodarstva. Reforma trga dela ni dala pravih rezultatov, potrebovali bi takšno reformo, ki bi odpravila zaposlitveni krč, nova delovna mesta so pogoj za razvoj.

Analizo pripravila: Tatjana Kupnik

Viri:

- Vrnjeni vprašalniki koroških podjetij
- Zavod RS za zaposlovanje
- Statistični urad RS
- GZS SKEP

Dravograd, januar 2014